

બિચારું ખાબોચિયું

— કરસનદાસ લુહાર

એક હતી નદી.

એક હતું ખાબોચિયું.

બન્ને બહુ દૂર નહિ. લગભગ પાસે—પાસે. નદીથી થોડુંક જ દૂર ખાબોચિયું.

નદી તો રાત—દિવસ ખળખળ કરતી વહેતી રહે, જંપીને બેસે જ નહિ. એનું પાણી ચોખ્ખું, બિલોરી કાચ જેવું. પાણીમાંથી તળિયાની રેતી અને કાંકરા પણ દેખાય. પશુ, પંખી, માણસો બધાં નદીનું પાણી પીએ. નદીને એ બહુ ગમે.

ખાબોચિયું નાનું એવું. એક જ જગ્યાએ પડ્યું રહે. એનું પાણી બહુ ઝાડું નહિ તેમ ચોખ્ખું પણ નહિ. ખાબોચિયાનું પાણી કોઈ પંખી પણ ન પીવે અને ભૂલથી કોઈ પાણી પીવા આવી ચડે તો ખાબોચિયાનો ગુસ્સો ભભૂકી ઊઠે. એ તોછડું અને તુંડમિજાજી, ગમે તેનું અપમાન કરી નાખે અને ગમે તેવું બોલવા માંડે.

એક દિવસ એક કાગડાને બહુ તરસ લાગી હતી, ગયો ખાબોચિયા પાસે. પાણી પીવા માટે એણે ચાંચ બોળી. ત્યાં તો ખાબોચિયું તાડૂકી ઊઠ્યું : “એય કાળિયા કાગડા, મારું પાણી કેમ પીએ છે ?”

કાગડો કહે : “મને બહુ તરસ લાગી એટલે.”

ખાબોચિયું કહે : “તરસ લાગી હોય તો જા નદીએ. મારું પાણી પીતો નહિ. તારા જેવા બધાં અહીં પાણી પીવા આવે તો મારું પાણી ખૂટી જાય.

કાગડાએ અનાજના દાણા જેટલું પાણી ચાંચમાં લીધું હતું. તે પાછું ખાબોચિયામાં ઠાલવી દીધું. પછી બોલ્યો : “લે તારું પાણી. ઉનાળો આવવા દે. સૂરજદાદાને બરાબર તપવા દે. તારું નામ—નિશાન પણ નહિ રહે.”

ખાબોચિયું ડહોળું પાણી ઉછાળતું કહે : “મારું નામ—નિશાન ભલે ભૂંસાઈ જાય. તું ચિંતા કર મા અને કોઈ દિવસ અહીં પાણી પીવા આવતો નહિ.”

કાગડો ત્યાંથી ઊડ્યો. નદી કાંઠે ગયો અને ઘરાઈને પાણી પીધું.

એક દિવસ ખાબોચિયું નદી સાથે ઝઘડી પડ્યું.

નદીને કહે : “શું આમ રાત-દિવસ વહેતી રહે છે ? ક્યારેક તો પગ વાળીને બેસ. તારાં પાણીનો ખળભળાટ તો મારું માથું ચડાવી દે છે.”

નદી કહે : “મારી જેમ તુંય વહેવા માંડ ને.”

ખાબોચિયું કહે : “તું બુદ્ધિ વગરની છે, સાવ ગાંડી છો. આમ થોડું વહેતાં રહેવાય ? થાક લાગે, ભૂખ લાગે. એયને મજાથી એક ઠેકાણે પડ્યાં રહીએ ને આપણાં પાણીને સાચવીએ !”

નદી કહે : “મને તો વહેતાં રહેવું જ ગમે. તારી જેમ પડ્યા રહેવાથી તો પાણીય ગંદુ ગોબરું થઈ જાય ને પડ્યા રહેવાનો થાક લાગે.”

ખાબોચિયું કહે : “તારામાં પાણી ઘણું છે પણ અક્કલનો તો છાંટોય નથી. તને કોણ સમજાવે ? એક દિવસ થાકી જઈશ એટલે આફૂડી બેસી જઈશ. તે દિ’ હું તને કહીશ, કાં કેમ થયું તારા વહેતાં રહેવાનું !”

નદી કહે : “હું થાકવાની જ નથી.”

ખાબોચિયું કહે : “તો ચાલ્યા કર. તારા પાણીને દોડાવ્યે રાખ. મારે શું ? હું આ લહેરથી બેઠું બેઠું મજા કરું !”

નદી કહે : “ઉનાળો આવવા દે, સૂરજદાદાને તપવા દે. તું સૂકાઈ જશે. તારું નામ—નિશાન પણ નહિ રહે.”

ખાબોચિયું ખિજાઈને બોલ્યું : “હું ભલે સાવ સૂકાઈ જાઉં. તું મારી ચિંતા કર મા.”

નદી તો બિચારી ચૂપ થઈ ગઈ.

ઉનાળો બેઠો. સૂરજદાદા તપવા માંડ્યા અને ખાબોચિયાનું પાણી સૂકાવા લાગ્યું. એક દિવસ આખું ખાબોચિયું સાવ સૂકાઈ ગયું. એનું નામ—નિશાન પણ ન રહ્યું.

નદી વહેતી વહેતી બોલી : “બિચારું ખાબોચિયું !”

